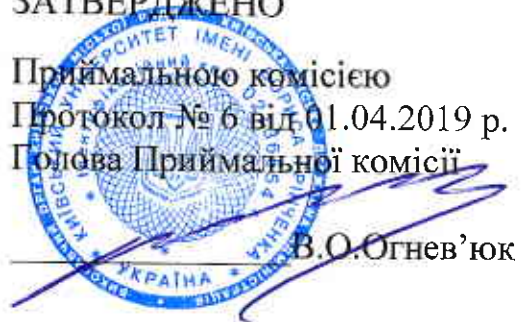

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією
Протокол № 6 від 01.04.2019 р.
Голова Приймальної комісії

В.О.Огнев'юк

ПРОГРАМА

додаatkового вступного екзамену в аспірантуру

Освітньо-науковий рівень: доктор філософії

Спеціальність: 032 Історія та археологія

**На основі: освітнього ступеня магістр,
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст**

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової роботи

 Н.М.Віннікова

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні вченої ради

Історико-філософського факультету

Протокол №5 від 17.01.2019 р.

Голова вченої ради

 О.С.Александрова

Укладачі:

Салата Оксана Олексіївна – завідувач кафедри історії України Київського університету ім. Бориса Грінченка, доктор історичних наук, професор.

Михайловський Віталій Миколайович - доктор історичних наук, професор кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка.

Срібняк Ігор Володимирович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Надтока Геннадій Михайлович – доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фахове випробовування з історії призначене для перевірки знань вступників до докторської школи Київського університету імені Бориса Грінченка на базі ОР: другий «магістерський» у відповідності до державних стандартів підготовки фахівців.

Під час фахового випробовування оцінюється рівень розуміння закономірностей історичного процесу та знання фактичного історичного матеріалу.

Форма проведення – фахове випробовування у вигляді іспиту

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Давня історія України

Основні джерела для вивчення давньої історії України. Актуальні питання історіографії давньої історії України.

Поява людини на території сучасної України. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Енеоліт. Культурно-історична спільнота Кукутені-Трипілля. Доба бронзи. Доба раннього заліза. Кіммерійці. Скіфи. Сармати.

Грецька колонізація і виникнення античних поселень у Північному Причорномор'ї, їхнє становище у класичний, елліністичний, римський і пізньоантичний періоди. Доба Великого переселення народів. Матеріальна та духовна культура давніх слов'ян.

Середньовічна історія України

Основні джерела для вивчення середньовічної історії України. Актуальні питання історіографії середньовічної історії України. Становлення державності у східних слов'ян. Утворення Давньоруської держави. Внутрішня і зовнішня політика перших київських князів. Запровадження християнства. Суспільно-економічний лад давньоруської держави. Розвиток міст, ремесел, торгівлі. Становище сільського населення. Стани й основні соціальні групи. Давньоруське право, «Руська правда». Місце християнської церкви в політичному та культурному житті країни. Дипломатія київських князів IX–X ст.

Роздробленість Київської Русі. Монгольська навала та її наслідки для історії Русі. Залежність українських земель від Золотої Орди. Характеристика культури Київської Русі.

Галицько-Волинське князівство та входження українських земель до складу інших держав.

Українські землі у складі Польського королівства впродовж XV – першої половини XVI ст. Розвиток міст.

Особливості соціально-економічного та політичного розвитку українських земель у складі Великого князівства Литовського. Формування козацтва як соціальної групи.

Ранньомодерна історія України

Основні джерела для вивчення ранньомодерної історії України. Актуальні питання історіографії ранньомодерної історії України. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої і перехід Київщини, Брацлавщини та Волині від Великого князівства Литовського до Корони Польської.

Становище Православної церкви в українських землях під литовсько-польським пануванням. Реформація та контрреформація в Україні. Берестейська церковна унія 1596 р. Київський митрополит Петро Могила та його оточення.

Запорозька Січ: виникнення, устрій. Військово-політична активність козацтва в другій половині XVI – першій половині XVII ст. П. Сагайдачний. Козацькі повстання між 1591 і 1638 рр.

Загальна характеристика української культури кінця XVI – першої половини XVII ст.

Повстання під проводом Богдана Хмельницького у середині XVII ст.: сутність, причини, періодизація. Формування української державності у ході війни. Дипломатія Української держави за гетьмана Б. Хмельницького.

Гетьманування І. Виговського (1657–1659), його внутрішня і зовнішня політика. Гетьманування Ю. Хмельницького (1659–1663). Розкол України на Правобережну і Лівобережну.

Правобережна Україна в другій половині XVII ст. Внутрішня і зовнішня політика правобережних гетьманів П. Тетері (1663–1665), П. Дорошенка (1665–1676). Занепад української державності на Правобережжі та економічна руїна краю.

Політичне становище Лівобережної України у складі Московської держави впродовж другої половини XVII ст. Гетьманування І. Мазепи (1687–1709), Військово-політична активність запорозького козацтва в другій половині XVII – на початку XVIII ст. І. Сірко. Автономія Слобідської України у складі Росії в другій половині XVII – середині XVIII ст.

Суспільні верстви Гетьманщини: старшина, козацтво, духовництво, міщанство, селянство. Сотенно-полковий адміністративно-територіальний устрій.

Україна під час Північної війни 1700–1721 рр. Козацько-селянське повстання 1702–1704 рр. на Правобережній Україні під проводом С. Палія. Українська еміграція, гетьман П. Орлик і його «Конституція» 1710 р. Гетьманування І. Скоропадського (1708–1722).

Перша Малоросійська колегія. Боротьба старшини за збереження української автономії, П. Полуботок. Гетьманування Д. Апостола (1727–1734). Україна під час російсько-турецької війни 1735–1739 рр. Запорозьке козацтво у XVIII ст.: Олешківська та Нова Січі.

Гетьманування К. Розумовського (1750–1764).

Ліквідація автономії України у другій половині XVIII ст. та інкорпорація її до суспільно-політичної структури Російської імперії.

Російсько-турецькі війни 1768–1774, 1787–1791 рр. і Україна. Приєднання Північного Причорномор'я до Російської імперії та його колонізація українцями.

Правобережна Україна у складі Речі Посполитої у XVIII ст. Розподіли Речі Посполитої та їх вплив на розвиток українських земель.

Загальна характеристика української барочної культури.

Нова історія України

Основні джерела для вивчення нової історії України. Актуальні питання історіографії нової історії України. Соціально-політичне становище й адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії та монархії Габсбургів.

Українське національне відродження XIX ст.: сутність, передумови, періодизація, регіональні особливості. Громадсько-політичні рухи на Наддніпрянській Україні першої чверті XIX ст.: масонство, декабристи. Харківський університет як вогнище українофільства першої третини XIX ст.

Кирило-Мефодіївське братство. Формування ідеологічної платформи українського національно-визвольного руху й окремішньої модерної української національної ідентичності.

Соціально-протестні рухи першої половини і середини XIX ст.

Кримська війна 1853–1856 рр. й Україна. «Великі реформи» в Російській імперії 60-х–70-х рр. XIX ст. (селянська, земська, судова, військова тощо) та особливості їх проведення в українських землях.

Активізація українофільства на рубежі 50-х–60-х рр. XIX ст. у зв'язку із загальною лібералізацією громадсько-політичного життя в Російській імперії на початку правління Олександра II. «Валуєвський циркуляр» 1863 р. – обмеження поширення українського друкованого слова.

Київська «стара громада» у 70-ті рр. XIX ст. В. Антонович. Урядові репресії проти українофілів: «Емський указ» 1876 р. щодо припинення пропагування ідей українського національного визволення в періодиці та інших друкованих виданнях.

Університетські центри в Україні у XIX ст. Українська політична еміграція. М.П. Драгоманов та «жєневський гурток» (С. Подолинський, М. Павлик), видання часопису «Громада», ідеологія «громадівського соціалізму». Формування соціалістичного напрямку в українському національно-визвольному русі.

Промисловий переворот в українських землях, становлення індустріального суспільства. Діяльність народників на українських теренах.

Українські земські діячі другої половини XIX – початку XX ст. «Братство тарасівців»: програма та склад. Студентський рух на рубежі XIX і XX ст.

Поширення в Україні марксизму.

Робітничий та селянський рухи на початку XX ст. Революція 1905–1907 рр. в Україні. Післяреволюційний реакційний режим («третьочервнева монархія»). Столипінська аграрна реформа в Україні.

Українські політичні партії на Наддніпрянщині на початку XX ст.

Особливості українського національного відродження в Галичині. Греко-католицьке духовництво як провідна соціальна сила галицького українофільства першої половини XIX ст. «Руська трійця» (Я. Головацький, М. Шашкевич, І. Вагилевич). Революція 1848–1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на соціально-політичну ситуацію в Західній Україні. Громадсько-політичні угруповання: «москвофіли» та «народовці». «Просвіта», Наукове товариство імені Т. Шевченка; молодіжні спортивно-виховні організації «Сокіл», «Січ»; розвиток кооперативного руху, шкільництво. Виникнення політичних партій в західноукраїнських землях. Особливості соціально-політичного становища українців в Закарпатті та Буковині. Західноукраїнська трудова еміграція до Нового Світу.

Загальна характеристика української культури XIX ст.

Українські землі на початку XX ст.

Новітня історія України

Основні джерела для вивчення нової історії України. Актуальні питання історіографії нової історії України. Українські землі під час Першої світової війни 1914–1918 рр.

Українська національно-демократична революція 1917–1920 рр. Лютнева революція 1917 р. Утворення Української Центральної Ради, її партійний склад і керівні діячі. Жовтневий переворот 1917 р. Проголошення утворення Української Народної Республіки (УНР). Дипломатія Української Народної Республіки. Перший Всеукраїнський з'їзд рад у Харкові в грудні 1917 р. І проголошення створення в Україні радянської влади. Війна Радянської Росії проти УНР наприкінці 1917 – на

початку 1918 рр. Проголошення незалежності УНР. Більшовицький окупаційний режим в Україні на початку 1918 р. Брестський мирний договір УНР з Німеччиною.

Контрреволюційний переворот 29 квітня 1918 р.: ліквідація Центральної Ради й УНР, утворення Української держави на чолі з гетьманом П. Скоропадським.

Освітня політика українських урядів у добу національної революції 1917 – 1921 рр.

Український церковний рух першої третини ХХ ст. Повалення гетьманського режиму, його причини та наслідки. Відновлення УНР і прихід до влади Директорії. Інтервенція Антанти на Півдні України. Білий рух в Україні, його соціальна база, цілі та завдання щодо українського питання. Денікінщина. Врангелівщина.

Розпад Австро-Угорської імперії та утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Українська Галицька Армія (УГА). Збройна боротьба ЗУНР проти польської агресії у 1918 – 1919 рр. Злука ЗУНР з УНР. Окупація Польщею Галичини. Діяльність уряду ЗОУНР в еміграції.

Створення Комуністичної партії більшовиків України (КП(б)У). Наступ більшовицьких військ в Україну і відновлення у 1919 р. радянської влади на Наддніпрянщині. Запровадження політики воєнного комунізму, продовольча диктатура. Окупація Наддніпрянщини білими військами в другій половині 1919 р. Партизанські рухи в Україні під час громадянської війни. Махновщина.

Відновлення радянської влади в Україні взимку 1919 – 1920 рр. Варшавський договір між УНР і Польщею, радянсько-польська війна 1920 р., Ризький мирний договір 1921 р. Остаточний розгром білого руху більшовицькими військами у Північному Причорномор'ї у 1920 р.

Розподіл західноукраїнських земель між Польщею, Чехословаччиною, Румунією.

Українська Соціалістична Радянська Республіка, її державний лад, політичний режим, адміністративно-територіальний устрій, особливості соціальної структури у 20-ті рр ХХ ст. Нова економічна політика (НЕП).

Українізація: причини, хід, керівні діячі, досягнення. Український націонал-комунізм. «Хвильовизм». «Шумськизм». «Волобуєвщина». Індустріалізація УСРР. Колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид української нації, його демографічні та соціокультурні наслідки.

Формування сталінського тоталітарного режиму. Масові репресії.

Галичина та Західна Волинь у складі II Речі Посполитої. Політичні партії: Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), Комуністична партія Західної України (КПЗУ). Роль греко-католицької церкви в громадсько-політичному житті, митрополит Андрей Шептицький. Ідеологія українського інтегрального націоналізму. Утворення Організації Українських Націоналістів (ОУН).

Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного становища українського населення в Чехословаччині та Румунії у 20-ті–30-ті рр. ХХ ст.

Загальна характеристика розвитку української культури у 1920-ті та 1930-ті рр.

Релігійне життя в українських землях у 20-ті–30-ті рр. ХХ ст.

Українське питання в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Карпатська Україна: від автономії у складі Чехословаччини до незалежності, окупація її Угорщиною. Пакт Молотова-Ріббентропа і доля західноукраїнських

земель. Приєднання до Радянської України Галичини, Буковини та Південної Бессарабії. «Радянізація» Західної України у 1939–1941 рр.

Напад Німеччини та її союзників на СРСР у 1941 р. Військові дії на території України у 1941–1942 рр. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору проти окупантів, його основні течії: радянські партизани та підпільники, Українська Повстанська Армія (УПА). Військові дії на українських теренах у 1943–1944 рр. Відступ військ Німеччини та її союзників з України. Відновлення в Україні сталінського тоталітарного режиму. Депортація з рідних земель кримських татар, понтійських греків та інших малих народів. Наслідки Другої світової війни для України.

Повоєнне врегулювання західних кордонів СРСР, приєднання до Радянської України Закарпаття. Примусове виселення українського населення з Лемківщини, Посяння, Підляшшя, Холмщини, що увійшли до складу Польщі. Насадження сталінського тоталітарного режиму в західноукраїнських землях.

Відновлення сільського господарства та промисловості у повоєнні роки. Голодомор 1946–1947 рр.

Ідеологічні «чистки» кінця 40-х – початку 50-х рр. XX ст.: боротьба «космополітизмом» й «українським буржуазним націоналізмом» серед інтелігенції.

Українська діаспора у боротьбі за відновлення української державності після Другої світової війни.

Радянська Україна в добу «хрущовської відлиги». Українські «шестидесятники». Рух Опору радянському режиму: поєднання вимог соціальних змін з національно-визвольними змаганнями; правозахисники, релігійні дисиденти. «Українська Гельсінська група». Репресії проти діячів Руху Опору.

Релігійне життя в Україні в другій половині 40-х – першій половині 80-х рр. XX ст.

Радянська Україна в добу «брежнєвського застою». Культурне життя в Радянській Україні: література, наука, кінематограф, театр, музика, живопис.

Політика «Перебудови»: сутність і особливості в Україні. Народний Рух України, Товариство української мови імені Т. Шевченка. Багатопартійність. Чорнобильська катастрофа.

Суверенізація України: Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Спроба державного перевороту в Радянському Союзі у серпні 1991 р. та розпад СРСР. Здобуття Україною незалежності: Акт проголошення незалежності від 24 серпня 1991 р.

Україна в період утвердження національної державності. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства в 1994–2004 рр. Прийняття нової Конституції. Українська помаранчева революція 2004 рр. Соціально-економічний розвиток України у 2005–2016 рр. Діяльність України на міжнародній арені після проголошення незалежності. Культура незалежної України. Події 2013–2016 рр. в Україні.

Міграційні процеси в новій і новітній історії України. Утворення української діаспори.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Палеоліт на території сучасної України.
2. Мезоліт на території сучасної України.
3. Неоліт і становлення аграрного суспільства на території сучасної України.
4. Населення території сучасної України в енеоліті та бронзовому віці.
5. Кочовики раннього залізного віку в Північному Причорномор'ї.
6. Антична цивілізація у Північному Причорномор'ї.
7. Східнослов'янські племена у V–IX ст. н.е.
8. Утворення державності у східних слов'ян.
9. Роль варягів у соціально-політичних процесах на Русі.
10. Об'єднання східнослов'янських племен київськими князями.
11. Запровадження християнства у Київській державі.
12. Відносини Русі зі степовими кочовиками у IX–XIII ст.
13. Русь в добу удільної роздробленості (XII – пер. пол. XIII ст.).
14. Галицько-Волинські землі наприкінці XII – першій половині XIV ст.
15. Суспільні верстви середньовічної Русі.
16. Культура середньовічної Русі.
17. Монгольська навала на Русь та її наслідки.
18. Кримський Ханат: утворення, історичний розвиток, роль в історії України.
19. Поширення магдебурзького права в українських землях.
20. Становище українських земель у складі Великого князівства Литовського у XIV – першій половині XVI ст. Політичний режим, суспільні верстви, економічний розвиток.
21. Становище українських земель у складі Польського королівства з XIV до першої половини XVI ст. Політичний режим, суспільні верстви, економічний розвиток.
22. Українські землі у складі Речі Посполитої в др. пол. XVI – пер. пол. XVII ст.
23. Берестейська церковна унія та її значення в історії України.
24. Козацькі повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.
25. Причини козацького повстання середини XVII ст.
26. Формування української державності впродовж середини XVII ст.
27. Політичне становище Гетьманщини у складі Московської держави у другій половині XVII ст.
28. Українська барокова культура.
29. Політика російського уряду щодо автономії українських земель у XVIII ст.
30. Суспільні верстви Гетьманщини (др. пол. XVII – XVIII ст.).
31. Гайдамацький рух на Правобережній Україні у XVIII ст.
32. Українська культура першої половини XIX ст.
33. Кирило-Мефодіївське товариство: цілі, програмові документи, провідні діячі.
34. Громадівський рух другої половини XIX ст.
35. Реформи 60-х – 70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та особливості їх проведення в українських землях.
36. Громадсько-культурний рух у Західній Україні в першій половині XIX ст.
37. «Руська Трійця».
38. Революція 1848–1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на розвиток українського національного руху.

39. Українська культура другої половини XIX ст.
40. Промисловий переворот й особливості становлення індустріального суспільства в українських землях (др. пол. XIX – пер. пол. XX ст.).
41. Україна в Першій світовій війні.
42. Формування модерної української нації.
43. Політика Центральної Ради. Утворення Української Народної Республіки.
44. Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського.
45. Внутрішня і зовнішня політика Директорії УНР.
46. Встановлення радянської влади в Україні.
47. Західноукраїнська Народна Республіка та її роль в історії українського державотворення.
48. Модернізм в українській культурі першої третини XX ст.
49. Політика українізації в радянській Україні.
50. Індустріалізація в радянській Україні.
51. Колективізація селянства в радянській Україні.
52. Причини і наслідки Голодомору 1932–1933 рр. в Україні.
53. Сталінський тоталітарний режим в Україні.
54. Організація українських націоналістів (ОУН): утворення, ідеологія та діяльність.
55. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР у 1939–1940 рр. Встановлення радянського тоталітарного режиму в Західній Україні.
56. Нацистський окупаційний режим в Україні у 1941–1944 рр.
57. Рух Опору проти німецьких окупантів і їхніх союзників на території України під час Другої світової війни.
58. Українська Повстанська Армія та її роль в історії Другої світової війни.
59. Боротьба сталінського тоталітарного режиму з українським національно-визвольним рухом в другій половині 40-х – на початку 50х рр. XX ст.
60. Українська культура в добу сталінізму.
61. Українські дисиденти.
62. Наростання кризових явищ у суспільному та економічному житті Української РСР впродовж 60-х – пер. пол. 80-х рр. XX ст.
63. Розпад Радянського Союзу й перетворення України на незалежну державу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Незадовільно	Вступник не має чітких уявлень про історичний процес, не здатен займатися науково-дослідною роботою.
Задовільно	Вступник розуміє причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями, орієнтується у фактичному матеріалі з несуттєвими помилками, здатен займатися науково-дослідною роботою.
Добре	Вступник розуміє сутність історичного процесу, орієнтується у фактичному матеріалі, вміє аналізувати історичні явища та робити аргументовані висновки
Відмінно	Знання вступника з історії України є системними, він чітко розуміє сутність історичного процесу, вільно орієнтується у фактичному матеріалі, здатен займатися науково дослідною роботою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Власовський І.* Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. / І. Власовський. — К., 1998.
2. *Грицак Я. Й.* Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX — XX століття / Я. Й. Грицак. — К., 2000.
3. *Гунчак Т. Г.* Україна: XX століття / Т. Г. Гунчак. — К., 2005.
4. *Залізняк Л. Л.* Давня історія України / Л. Л. Залізняк. — К., 2012.
5. *Ісаєвич Я. Д.* Галицько-Волинська держава / Я. Д. Ісаєвич. — Л., 1999.
6. *Історичне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін.* — К., 2002.
7. *Калакура Я. С.* Українська історіографія / Я. С. Калакура. — К., 2004.
8. *Касьянов Г. В.* Україна 1991— 2007: нариси новітньої історії / Касьянов Г. В. — К., 2007.
9. *Колесник І. І.* Українська історіографія. XVIII — початок XX століття / І. І. Колесник. — К., 2000.
10. *Нариси з історії дипломатії України / В. А. Смолій (відп. ред.).* — К., 2001.
11. *Плохій С. М.* Походження слов'янських націй / С. М. Плохій. — К., 2015.
12. *Попович М. В.* Нарис історії культури України / М. В. Попович. — К., 2001.
13. *Толочко П. П.* Київська Русь / П. П. Толочко. — К., 1996.
14. *Толочко А. П.* Очерки начальной истории Руси / А. П. Толочко. — К., 2015.
15. *Яковенко Н.* Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. — К., 2005.
16. *Ясь О.* Історик і стиль. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX — 80-ті роки XX ст.): Монографія: У 2 ч. / за ред. В. А. Смолія. — К., 2014.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Вступ. Стародавня історія

Всесвітня історія, її періодизація та основні закономірності. Предмет та об'єкт всесвітньої історії, її головні закономірності, основні поняття та проблеми. Поняття цивілізації та її типи. Періодизація всесвітньої історії в сучасній історичній науці і методологічні засади вивчення її основних етапів, метод історії. Основні джерела і література із всесвітньої історії, їх класифікація за основними етапами розвитку світової цивілізації. Сучасний стан та проблеми вітчизняної та зарубіжної історіографії всесвітньої історії.

Історія стародавнього світу. Стародавній Схід. Основні види джерел, хронологія Стародавнього Сходу. Релігії та релігійне життя на Стародавньому Сході.

Стародавній Єгипет. Стародавня Месопотамія. Мала Азія та Закавказзя в стародавню добу. Східне Середземномор'я та Аравія. Іран та Середня Азія. Південна Азія. Країни Східної та Південно - Східної Азії.

Стародавня Греція. Грецька колонізація. Грецькі міста Причорномор'я в V-IV ст. до н.е. Піднесення Македонії та встановлення македонської гегемонії в Греції. Культура Греції класичного періоду. Держава Александра Македонського. Греція та Близький Схід в добу еллінізму. Елліністична культура.

Стародавній Рим. Періодизація давньоримської історії. Суспільство і держава в Італії (VI-III ст. до н.е). Утворення Римської середземноморської імперії (III-I ст. до н.е). Римська культура III-I ст. до н.е.

Рання Римська імперія. «Золота доба» Римської імперії в II ст. н.е. Римська культура доби принципату. Виникнення та становлення християнства. Криза і загроза розпаду Римської імперії (III ст. н.е). Римське суспільство і держава в епоху Пізньої імперії в IV ст. Розпад Римської імперії на Західну і Східну (Візантію). Падіння Західної Римської імперії.

Історія середніх віків

Джерела з історії середніх віків : типи, види, загальна характеристика. Фізико – географічна та етнічна характеристика. Європи напередодні «Великого переселення народів». Формування феодальних відносин: спільні риси і особливості. Сутність феодалізму, його головні риси і проблеми генези в історіографії. « Велике переселення народів» і його значення в історії Європи.

Європа в раннє середньовіччя. Стародавні слов'яни : розселення, господарська діяльність, суспільний лад, культури. Колонізація слов'янами Балканського півострова. Утворення ранніх держав. Прийняття та розповсюдження християнства і його роль в житті слов'янських народів. Київська Русь у міжнародному житті Європи IX–XI ст. Становлення феодального ладу: суть генезису феодалізму в Західній Європі (Франкська держава, Візантія). Суспільний лад франків. Імперія Карла Великого. Візантійська община VIII ст. за даними «Землеробського закону». Зовнішні зносини та культура Візантії VI-X ст. Західна Європа в IX-XI ст. Європа в епоху класичного (розвиненого) середньовіччя (XI-XV ст.). Країни і народи Східної, Центрально-Східної та Південно-Східної Європи в XI-XV ст. Країни і народи Західної Європи в XI-XV ст. Франція, Англія, Німеччина, Італія

Середньовічне місто та його боротьба за незалежність. Суспільство, церква і культура Західної Європи. Християнізація Європи, релігійні рухи, наслідки конфронтації між східною та західною церквами. Формування середньовічної культури. Відродження і гуманізм в Італії XIV-XV ст. Міжнародні зв'язки в Західній Європі в XI-XV ст., їх характер та значення.

Європа в епоху пізнього середньовіччя і раннього нового часу (кінець XV - перша половина XVII ст. «Реформація і контрреформація. Селянські рухи, зміни у аграрних відносинах.

Формування централізованого апарату влади в Росії. Реформи Івана IV. Селянські війни в Росії. Російсько-польські війни на початку XVII ст. Польща й Литва в XV-XVI ст. Країни Північної Європи XVI - першої половини XVII ст.: політичний розвиток і Реформація. Чеські землі під владою Габсбургів у XVI-перш. пол. XVII ст. Гуситські війни, боротьба між таборитами і чашниками. Угорщина, Трансильванія, Молдовія і Валахія наприкінці XV- першій половині XVII ст. Балканські народи під владою Османської імперії в XVI - перш. пол. XVII ст. Утворення фільварків і «друге видання кріпосництва» в країнах Центральної і Східної Європи.

Країни Західної Європи у XVI - перш. пол. XVII ст. Велика селянська війна в Німеччині в XVI ст. Вчення М.Лютера і Т. Мюнцера. Повстання селян в Англії у XVI ст. Нідерландська буржуазна революція XVI ст. Французький абсолютизм XVI ст. та формування національної культури. Іспанія й Італія в XVI – першій половині XVII ст. Країни Північної Європи наприкінці XV - першій половині XVII ст.

Міжнародні відносини в XVI- перш. полов. XVII ст. Основні напрямки та національні особливості в розвитку культури Західної Європи в XVI – перш. половині XVII ст.

Країни Азії і Африки в середні віки. Китай, Корея, Японія, В'єтнамська держава, Камбоджа, Індонезія, Індія, Іран (IX-XV ст.). Арабські держави Азії та Африки в IX-XIV ст. Утворення самостійних державних об'єднань на території Магрибу. Іран: Підкорення монголам і Тимуру. Виникнення Сефевідської держави. Ірано-турецькі війни. Туреччина: Османська експансія на Балканах. Утворення централізованої Османської імперії. Доба Мехмеда II. Африка: держави Західної та Східної Африки. Ефіопська імперія.

Країни Азії і Африки в пізні середньовіччя. Колоніальна експансія Португалії та Голандії в Індонезії. Індія: Держава Великих Моголів. Діяльність Ост-індських компаній. Іран: Грабіжницькі війни. Початок колоніального проникнення в Іран. Туреччина. Завойовницька політика і міжнародні зв'язки Османської імперії. Визвольний рух балканських народів, ослаблення центральної влади та сепаратизм. Арабські країни: завоювання арабських країн турками-османами та їх управління. Африканські держави: європейське проникнення в Африку і початок работоргівлі.

Нова історія

Соціальна-політична криза в Європі середини XVII ст. Епоха абсолютизму. Просвітницький абсолютизм як форма організації європейського традиційного суспільства. Європа у період наполеонівських війн. Буржуазно-демократичні та національно-визвольні революції в Європі та Америці: історіографія проблеми.

Розвиток так званого початкового нагромадження капіталу і становлення капіталізму в країнах Європи та Америки (XVII-XVIII ст.). Культура нового часу.

Слов'янські народи і країни Центрально-Східної Європи в новій історії.

Російська імперія у XVII ст. Російська культура кінця XVII-XVIII ст. «Зовнішня та колоніальна політика Росії в другій полов. XVII – перш. полов. XIX ст. Дворянська опозиція і таємні товариства. Декабристи. Суспільно-політична думка Росії XVIII і XIX ст. Російська імперія та культура часів Миколи I. Доба реформ Александра II. Перемога реакції. Революційний рух та політичний тероризм в Росії. Російсько-японська війна. Перша російська революція та її наслідки. Народи Російської імперії. Визвольна боротьба народів імперії наприкінці XIX – поч. XX ст. Розвиток російської культури.

Річ Посполита у др. пол. XVII – XVIII ст. Економічний, політичний і культурний розвиток Польщі наприкінці XIX –поч. XX ст.

Слов'янські та придунайські народи в ярмі національного поневолення (др. пол. XVII – XVIII ст.). «Просвітницький абсолютизм» в Австрійській державі, реформи Марії-Терези та Йосипа II. Просвітництво в Чехії, Словаччині, Угорщині, Хорватії. Національне відродження зарубіжних слов'янських народів наприкінці XVIII – перш. полов. XIX ст. Революції 1848-1849 рр. та її наслідки для поневолених народів Центральної Європи. Національно-визвольна боротьба польського народу в XIX ст. Східна криза 1875-1878 рр. і балканські слов'яни. Російсько-турецька війна та звільнення Болгарії. Визнання незалежності Сербії. Російське управління у Болгарії: Д. Корсаков. Відродження болгарської державності. Тирновська конституція. Приєднання Боснії та Герцеговини до Австрії. Сербо-болгарська війна 1885 р. Австро-Угорщина другої полов. XIX – поч. XX ст. та культура її народів. Румунське королівство наприкінці XIX – поч. XX ст. Балканські війни початку XX ст. Слов'янські народи та країни Центрально-Східної Європи напередодні Першої світової війни.

Нова історія країн західної Європи та Америки

Англія. Англійська буржуазна революція XVII ст. Сутність, історичне значення, етапи розвитку промислової революції в Англії. Англійське просвітництво кінця XVII-XVIII ст. Демократичний рух в Англії в кінці XVIII – перш. чверті XIX ст. Колоніальна політика Англії XVIII – XIX ст. Британський імперіалізм та його особливості. Робітничо-соціалістичний рух в Англії в кінці XIX – на поч. XX ст. Соціальна політика правлячих кіл Англії на початку XX ст.

Ірландія. Загарбання Ірландії Англією та національно-визвольна боротьба ірландського народу у XVII – на поч. XX ст.

Франція. Французький абсолютизм у др. пол. XVII – на поч. XVIII ст. Соціально-політичні ідеї й течії французьких просвітителів XVIII ст. Французька буржуазна революція кінця XVIII ст. Перша імперія у Франції і війни Наполеона I. Реставрація Бурбонів. Липнева революція 1830 р. Франція в період Липневої монархії. Соціально-економічний розвиток і соціальні рухи у Франції в першій пол. XIX ст. Соціальні вчення А. Сен-Сімона і Ш. Фур'є. Революція 1848-1849 рр. у Франції. Друга імперія: встановлення і причини падіння. Паризька комуна 1871 р. Робітничий і соціалістичний рух у Франції наприкінці XIX – поч. XX ст. Третя республіка у Франції. Внутрішньополітична боротьба і політичні кризи у Франції в 70-х рр. XIX – поч. XX ст. Культурний розвиток і зовнішня політика Франції наприкінці XIX –поч. XX ст.

Німеччина у XVII – XVIII ст. Революція 1848-1849 рр. в Німеччині. Політична боротьба у Німеччині в 50-60-ті XIX ст. з питання про шляхи об'єднання країни. Німецька імперія: політичний устрій, соціально-класова структура суспільства. О. Бісмарк. Робітничий і соціалістичний рух в Німеччині в кінці XIX – на початку XX ст. Німеччина в системі світових імперіалістичних протиріч.

Італія. Італійський національно-патріотичний рух від кінця XVIII ст. до революції 1848-1849 рр. Дж. Гарібальді. Об'єднання Італії. Робітничий і соціалістичний рух в Італії наприкінці XIX – початку XX ст. Буржуазно-реформістська політика Джолітті.

Іспанія. Війна за іспанську спадщину (1701-1714 рр.) та її наслідки. Війна за незалежність та буржуазні революції у XIX ст. в Іспанії. Робітничий рух під час революції 1868-1874 рр. в Іспанії.

США в XVII – XVIII ст. Американська буржуазна революція XVIII ст. Утворення США. «Класова боротьба в США наприкінці XVIII – початку XIX ст. Виникнення двопартійної системи в США і її еволюції в перш. пол. XIX ст. Капіталізм та рабство в США в перш. пол. XIX ст. Боротьба проти рабства, аболіціоністський рух. «Доктрина Монро». Громадянська війна (1861-1865 рр.) і Реконструкція в США, Робітничий, соціалістичний та масовий демократичний рухи в США наприкінці XIX – початку XX ст. Зовнішня політика США наприкінці XIX – початку XX ст.

Латинська Америка. Війна за незалежність народів Латинської Америки 1810-1826 рр. Експансія американського імперіалізму в Латинській Америці наприкінці XIX – початку XX ст. Мексиканська революція 1910-1917 рр. та її значення для народів континенту.

Історія країн Азії та Африки у новий час. Країни Азії та Африки на початок нового часу. Експансія європейських країн. Основні етапи та форми колоніальної експлуатації народів Сходу. Зародження національно-визвольного руху і специфіка розвитку капіталізму у країнах Сходу.

Китай. Війна китайського народу проти блоку маньчжурських і китайських феодалів. Циньська імперія: державний лад, ідеологія, внутрішня і зовнішня політика. Російсько-китайські відносини. Англо-китайська війна. Повстання тайпінів. Японо-китайська війна 1894-1895 рр. і боротьба держав за розподіл Китаю. Розвиток буржуазно-революційного руху. «Об'єднаний союз» і три принципи політики Сунь Ятсена. Синхайська революція: відречення цинської династії й утворення Гоміньдану.

Японія. Токугавська держава: політика і соціально-класова структура. Селянський рух і його форми. Революція 1867-1868 рр. в Японії і буржуазні перетворення. Особливості розвитку капіталізму в Японії. Російсько-японська війна 1904-1905 рр. і антивоєнний рух в Японії.

Індонезія. Панування голандської Ост-індської компанії в Індонезії. Антиколоніальне повстання на Яві у 1740 р. Витіснення голандців із Індонезії й захоплення її Англією. Народна війна 1825-1830 рр. на Яві. Політика «відкритих дверей» і міжімперіалістичні протиріччя в Індонезії. Національно-визвольний рух на Яві.

Індія. Криза режиму Великих Моголів, антимогольські рухи. Встановлення панування європейців на морських шляхах Індії. Індійське народне повстання 1857-1859 рр. Особливості розвитку капіталістичних відносин в Індії. Індійський

національно-визвольний рух: основні течії. Індійський національний конгрес. Зародження халіфатського руху в Індії.

Афганістан. Розвиток феодальних відносин, боротьба проти панування індійських та іранських феодалів. Дуранійська держава. Завойовницькі походи Ахмед-шаха. Англійська агресія в Афганістані. Друга англо-афганська війна. Англо-афганські договори 1855 і 1893 рр. Англо-афгансько-російські відносини. Рух младоафганців напередодні Першої світової війни.

Іран. Завоювання Ірану афганцями. Вторгнення турок до Ірану. Боротьба іранського народу проти завойовників. Внутрішня і зовнішня політика Надір-шаха. Народні повстання і розпад держави Надір-шаха. Утвердження в Ірані династії Каджарів. Англо-французька боротьба за Іран. Бабідські повстання в Ірані. Англо-іранська війна 1856 р. Розподіл Ірану на сфери впливу. Іранська революція 1905-1911 рр.

Османська імперія у XVII–XVIII ст. Реформи Селіма III. Російсько-турецька війна 1806-1812 рр. і Бухарестський мир. Зміцнення султанської влади при Махмуді II. Російсько-турецький договір 1833 р. Англо-турецька і франко-турецька конвенції 1838 р. Сутність танзимату. Криза феодального суспільства. Ввезення іноземного капіталу в Туреччину. Ліберально-конституційний рух у Туреччині у 60-70-х рр. XIX ст. Конституція 1876 р. Терористичний режим Абдул-Хаміда II. Младотурецька революція. Італо-турецькі й балканські війни. Політика геноциду щодо національних меншин, расистські концепції напередодні Першої світової війни. Пантюркізм.

Арабські країни. Соціально-економічний лад арабських країн, Мамлюки в Єгипті. Хусейнітський Туніс. Правління деїв в Алжирі. Лівія при Карманлі. Хасанідський Ірак. Ваххабіти в Аравії. Французька експедиція в Єгипет. Реформи Мохамеда Аллі. «Єгипетська криза» 1839-1841 рр. і її наслідки. Будівництво Суецького каналу й закабалення Єгипту іноземним капіталом. Відновлення турецького управління у Сирії, Лівані, Ірані і Лівії. «Арабське відродження». Колоніальна експансія Франції у Північній Африці. Конституційний рух в Єгипті 1879-1881 рр. Захоплення Єгипту Британією. Перетворення Тунісу у напівколонію. Алжир під владою Франції. Перетворення Марокко у напівколонію.

Тропічна Африка. Феодальні держави і європейські володіння у Західній Африці. Діяльність королівської африканської компанії. Створення централізованої Ефіопської держави і боротьба проти англійської агресії. Колоніальний поділ Африки. Берлінська конференція 1884-1885 рр. Французькі завоювання у Західній і екваторіальній Африці. Англійські загарбання у басейні Нігеру і на Золотому Березі. Німецькі колонії Того і Камерун. Антиколоніальна боротьба африканських народів. Колоніальна агресія у Східній Африці, Ефіопії і країнах Червономорського узбережжя напередодні Першої світової війни.

Південна Африка. Початок європейської колонізації Південної Африки. Повстання проти німецького панування. Англо-бурська війна і створення Південно-Африканського Союзу. Зміни в етнічному і соціальному складі населення Південної Африки. Виникнення Африканського національного конгресу.

Новітня історія

Основні критерії визначення новітнього періоду розвитку людського суспільства та його закономірності. Перша світова війна (1914-1918 рр.) Основні події на фронтах Першої світової війни. Утворення національних держав у

Центральній та Південно-Східній Європі. Паризька мирна конференція. Версальсько-Вашингтонська система і післявоєнний устрій Європи. Ліга Націй та її роль у формуванні нової системи міжнародних відносин.

Форми та основні риси суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку європейських країн у міжвоєнний період. Тоталітаризм як феномен ХХ ст., його види та ознаки. Становлення радянської тоталітарної системи та сутність сталінізму в СРСР. Фашизм: причини виникнення, загальні риси і особливості розбудови «західних демократій». Ідеологічна боротьба між соціалізмом і капіталізмом, зовнішньополітичне протистояння двох систем, їх відносна стабілізація.

Зростання міжнародних суперечностей у 30-ті роки. Руйнування Версальсько-Вашингтонської системи. Джерела війни в Європі.

Друга світова війна (1939-1945 рр.). Історіографія проблеми.

Світ після другої світової війни. Утворення двох військово-політичних блоків, складання біполярного світу, політика «холодної війни». Розпад колоніальної системи після Другої світової війни: основні етапи та наслідки. Становлення руху неприєднання. Міжнародний робітничий рух. Соціалістичний Інтернаціонал: нові тенденції розвитку. Науково-технічна революція та її вплив на розвиток людства. Формування «постіндустріального суспільства», світова економіка та інтеграційні процеси в Європі і світі: ЄЕС. Крах комуністичних режимів у Східній Європі, розпад СРСР та нове співвідношення сил у світі. Розвиток міжнародних відносин у післявоєнний період: основні етапи, їх особливості. Головні уроки і суперечності всесвітньої історії ХХ століття. Глобальні проблеми людства на початку ХХІ століття.

США, Канада і країни Латинської Америки в новітній історії.

США. Наслідки Першої світової війни для США. Основні напрямки політичної та класової боротьби в США у 1918-1924 рр. Ізоляціоністський рух і боротьба з питань зовнішньої політики в США у міжвоєнний період. Економічна криза і «велика депресія» у США 1929-1933 рр. «Новий курс» Ф. Рузвельта. Робітничий і демократичний рух в США в 30-ті роки. Зовнішня політика США в 30-ті рр. США у Другій світовій війні. Посилення міжнародних позицій та зовнішньополітичні доктрини США після Другої світової війни. Негритянський та інші демократичні рухи в США у 50-60-х роках. Р. Ніксон і зовнішня політика США. Загострення внутрішньополітичної боротьби в США в 70-ті роки. США під час президентства Р.Рейгана, «рейганоміка». Програма «зоряних воєн» та зовнішня політика Рейгана. Політичний курс і зовнішня політика президента Б.Клінтона. Політика США на Близькому Сході і Балканах. Еволюція двопартійної системи й президентської влади США в період новітньої історії. Досягнення США у науково-технічному прогресі. Основні тенденції розвитку американської культури: співіснування масової та елітарної культур.

Канада: Наслідки Першої світової для Канади. Піднесення робітничого та фермерського руху. Конституційна криза 1926 р. Канада під час світової економічної кризи 1929-1933 рр. Загострення національного питання в країні, режим Дюплесі у Квебеку. Політика ліберальної та консервативної партій Канади після Другої світової війни. Загострення франко-канадського національного питання у 50-70-ті роки: криза «конфедерації». Адміністрація П.Е. Трюдо. Конституційна; реформа 1982 р. Політичний курс прем'єра Б.Марлуні (1984-1993 рр.). Вибори 1993

р., прихід до влади ліберальної партії, внутрішня й зовнішня політика Канади. Проблема Квебеку. Українці в Канаді.

Країни Латинської Америки: основні етапи новітньої історії. Основні напрями і особливості економічного і політичного розвитку країн Латинської Америки у 1918-1939 рр. Революційні перетворення 30-х років в Мексиці: індустріалізація та аграрна реформа. Політика США щодо латиноамериканських країн у міжвоєнний період. Прискорення впливу США в регіоні. Створення Організації американських держав (1948 р.). Кубинська революція 1959 р. Програма США «Союз в ім'я прогресу» для латиноамериканських (1961 р.) та її реалізація. Політика «економічного націоналізму». Між демократією і диктатурою: нестабільність політичного життя країн Латинської Америки, військові перевороти, диктаторські режими. Е.Че Гевара. Режими Ж.Варгаса та У.Бранко в Бразилії, Х.Д.Перона та Х.Р.Відели в Аргентині, Р.Б.Ортуньо в Болівії, Ф.Кастро на Кубі, Самоси в Нікарагуа, О.Торріхоса в Панамі, В.Альварадо в Перу, Р.Трухільо в Домініканській республіці, Ф.Дювальє на Гаїті, А.Піночета в Чілі. Революції, ліквідація військово-диктаторських режимів та відновлення конституційних норм в країнах Латинської Америки у 1980-ті роки. Економічні труднощі, міжамериканські відносини та інтеграційні процеси в Латинській Америці у 1990-ті роки.

Новітня історія країн Західної Європи.

Велика Британія. Економічне й політичне становище Великої Британії після Першої світової війни. Піднесення робітничого руху.

Загальний страйк 1926 р. Лейбористська партія в соціально-політичній системі Великобританії в період між двома світовими війнами. Колоніальна та зовнішня політика Великобританії напередодні Другої світової війни. Великобританія у Другій світовій війні. У. Черчіль. Боротьба течій в лейбористській партії і політика її урядів після війни. Ліквідація Британської колоніальної імперії в 1940-60-ті рр. Уряд М. Тетчер і «неоконсерватизм» та причини успіхів консерваторів. Політика «трьох китів» уряду Дж. Мейджора. Еволюція лейбористської партії та її перемога на виборах 1997 р. Зовнішня політика Великобританії у 70-90-ті роки.

Франція. Економічне й політичне становище Франції після Першої світової війни. Франція під час світової економічної кризи кінця 20-х – початку 30-х років. Створення Народного фронту у Франції, його перемога на виборах 1936 р. та діяльність. Зовнішня політика Франції між двома світовими війнами. Франція у Другій світовій війні: капітуляція, рух Опору, визволення. Відродження Франції в період Тимчасового режиму (1944-1947 рр.). Шарль де Голль. Четверта Республіка. Загострення політичної боротьби. Колоніальна політика Франції (1947-1958 рр.). П'ята Республіка. Президентство Ж. Помпіду і В.Ж. д'Естена. Правління соціалістів (1981-1995 рр.). Франсуа Міттеран. Внутрішня й зовнішня політика Жака Ширака. Парламентські вибори 1997 р. і перемога лівих сил.

Німеччина. Веймарська республіка: конституція, проблема «західної» та «східної» орієнтації, політична криза 1923 р., поразка лівих сил. Німеччина в роки світової економічної кризи 1929-1933 рр., репараційна проблема, поляризація політичних сил, діяльність КПН, зростання фашистської небезпеки. Фашистська диктатура в Німеччині (1933-1939 рр.). А. Гітлер. Розв'язання Другої світової війни. Політика окупаційної влади антигітлерівської коаліції в 1945-1949 рр. «Берлінська

криза» 1948-1949 рр. Розкол Німеччини: причини та наслідки. Створення ФРН та НДР.

ФРН в 1949-1990 рр. НДР у 1949-1990 рр. Революція 1989 р. та крах НДР. Об'єднання Німеччини. Сучасне політичне життя та зовнішня політика ФРН. Місце та роль Німеччини у новій Європі.

Італія. Наслідки Першої світової для Італії. Прихід до влади в Італії фашизму: передумови, причини і наслідки. Встановлення тоталітарної фашистської диктатури в Італії. Б. Мусоліні. Фашистська Італія – союзниця гітлерівської Німеччини у Другій світовій війні. Рух Опору в Італії. Політична боротьба й економічне становище країни після визволення від фашизму. Проголошення республіки: особливості італійської республіканської конституції. Діяльність однопартійного уряду де Гаспері (ХДП). Аграрні відносини в післявоєнній Італії. Італійське «економічне чудо» та його наслідки (50-60-ті роки). Італія та «Спільний ринок». Зростання політичної боротьби та нестабільності в Італії у 70-80-ті роки: урядові кризи. Суспільно-політична криза 1992-1994 рр. Проблеми сучасної Італії та її зовнішньополітичний курс.

Іспанія. Іспанська монархія після Першої світової війни. Революційний рух та утворення КПП. Встановлення та характер диктатури Прімо де Рівера. Економічна та політична криза кінця 20-х початку 30-х років: ліквідація монархії. Основні етапи та характер революції 1931-1939 рр. в Іспанії: історіографія проблеми. Іспанія в роки Другої світової війни. Франкістська Іспанія (1939-1975 рр.). Післяфранкістська Іспанія: парламентські вибори 1977 р., Конституція 1978 р., внутрішня і зовнішня політика уряду демократичного центру. Діяльність уряду Ф. Гонсалеса. Вступ Іспанії до НАТО і ЄС. Сучасне політичне життя, національне питання в Іспанії та її міжнародне становище.

Інші країни Західної Європи. Австрія, Швейцарія, Греція, Португалія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Скандинавські країни (Швеція, Данія, Норвегія); основні етапи і події новітньої історії, політичний устрій, сучасне внутріполітичне і міжнародне становище.

СРСР та країни Східної Європи в новітній час. Лютнева революція та національно-визвольний рух в Росії у 1917 р. Жовтневий період у Петрограді, встановлення в Росії більшовицької диктатури та початок Громадянської війни. В. Ульянов (Ленін). Брестський мир. Громадянська війна в Росії. Радянсько-польська війна, Ризький мир. Встановлення радянської влади в Україні, Закавказзі, Середній Азії, Сибіру, Далекому Сході. НЕП, утворення СРСР та утвердження в ньому тоталітарного більшовицькому режиму. Сутність сталінщини, масові репресії. Соціально-економічні, політичні, та культурні перетворення в СРСР у 20-30-ті роки. Міжнародне становище та зовнішня політика СРСР в міжвоєнний період. Пакт Молотова – Рібентропа. СРСР у Другій світовій війні (1939-1945 рр.). СРСР після Другої світової війни: відбудова економіки, суспільно-політичне й культурне життя, посилення репресій, придушення національно-визвольної боротьби і руху опору в Західній Україні та Литві, зовнішня політика. Й. Сталін: культ особи. Хрущовська «відлига» (1953-1964 рр.), її соціально-політичне й культурне значення. Радянська зовнішня політика. СРСР у 1960-80-і роки. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Зовнішня політика СРСР: «розрядка» і нове зростання міжнародної напруги. Горбачовська «перебудова», спроби реформування політичної й економічної системи соціалізму та «нове політичне мислення» в міжнародних

відносинах. Загострення національної проблеми в СРСР, серпневий (1991 р.) путч та крах Радянської імперії. СНД та становлення незалежних держав на пострадянському просторі. Прибалтійські держави, Україна, Білорусія, Молдова, Закавказькі та середньо азійські країни: особливості державотворення, зовнішня політика. Російська Федерація в боротьбі за збереження статусу великої держави. Зовнішня політика Росії, російсько-українські відносини.

Відродження незалежної *Польщі*. Ю. Пілсудський. Структура і політичний лад Польської держави після Ризького миру: Конституція 1921 р. Польща у 20-30-х рр. Польща в роки Другої світової війни. Особливості антифашистського руху Опору у Польщі. Варшавське повстання. Польща в період революційних перемін 1944-1947 рр. Діяльність УПА на сході Польщі, «Операція Вісла». Придушення національно-демократичної опозиції та встановлення тоталірно-комуністичного режиму. Спроби модернізації режиму наприкінці 1950-х – 60-і роки в Польщі. Соціально-економічний, політичний і культурний розвиток ПНР у 1970-ті роки. Поява організованої опозиції комуністичному режиму. Криза 1980 р. і народження «Солідарності». Польща від військового режиму до «круглого столу». Парламентські вибори 1989 р. «Шокова терапія» і початок стабілізації. Л. Валенса. Польща на шляху до індустріального і демократичного суспільства. Нова зовнішня політика Польщі.

Утворення *Чехословацької республіки*, вирішення питань про кордони нової держави на Паризькій мирній конференції. Конституція 1920 р., політичний лад та суспільно-політичне життя першої Чехословацької республіки. Т.Г. Масарик. Розвиток ЧСР в міжвоєнний період. Мюнхенська змова 1938 р., «друга республіка», розчленування й окупація Чехословаччини. Словацька держава (1939-1945 рр.). Протекторат Чехія і Моравія. Чехи і словаки в русі Опору. Відродження Чехословацької республіки: народно-демократичні перетворення, загострення політичної боротьби, лютневі події 1948 р. та встановлення комуністичного режиму «радянського зразка». Політичний та економічний розвиток ЧССР в 50-60-ті роки. Чехословаччина в період «нормалізації» та «застою» (1969-1989 рр.). Діяльність чехословацької опозиції, «Хартія-77», В. Гавел. «Оксамитова революція» 1989 р. в Чехо-Словаччині, загострення чесько-словацьких відносин, розпад єдиної держави. Чеська і Словацька республіки (1993 р. – кінець 90-х років): політичний і економічний розвиток, зовнішня політика.

Буржуазно-демократична революція і утворення *Угорської Народної Республіки* у 1918 р. Міжвоєнний період. Угорщина в міжнародних відносинах. Угорщина в роки Другої світової війни. Визволення Угорщини у 1945 р. і проведення політичних і соціально-економічних реформ. Конституція 1949 р. Становлення тоталітарної, адміністративно-командної системи. Угорська революція 1956 року, її придушення та міжнародне значення. Відновлення комуністичного режиму. «Кадарівська модель соціалізму» (кінець 50-х – кінець 80-х років). Угорщина на шляху від тоталітарного режиму до демократичного суспільства і ринкової економіки: криза та крах УСРП, парламентські вибори 1990 р., становлення нової політичної системи, економічні реформи, новий зовнішньополітичний курс.

Румунія в нових кордонах після Першої світової війни. Революційне піднесення, політичні партії та консолідація політичних сил. Економічний спад початку 30-х років. Наступ військової диктатури і встановлення королівської

диктатури Антонеску, вступ у війну проти СРСР, повстання 23 серпня 1944 р., вихід країни із гітлерівської «вісі». Ліквідація монархії та проголошення Румунії Народною Республікою. Конституція 1948 р. Утвердження і характерні риси тоталітарної системи в Румунії, її внутрішня і зовнішня політика у 1950-80-х роках, курс на побудову «національного комунізму». «Епоха Чаушеску» в Румунії, її сутність, криза та крах в результаті «кривавої революції» в грудні 1989 р. Утворення Фронту національного порятунку, його програма та діяльність у перехідний період. Вибори 1996 р., сучасне внутрішньополітичне й міжнародне становище Румунії.

Болгарія. Повоєнна криза, солдатське повстання в Болгарії після поразки у Першій світовій війні. Болгарія у 20-х рр. Державний переворот 1934 року. Диктатура царя Бориса. Болгарія в системі міжнародних відносин у міжвоєнний період. Приєднання Болгарії до Троїстого пакту. Антифашистський рух в Болгарії в роки Другої світової війни, створення Вітчизняного фронту, його програма та діяльність в перші повоєнні роки. Вибори 1945 і 1946 рр., проголошення Болгарії Народною Республікою. Перехід до форсованого будівництва соціалізму за радянським зразком, становлення тоталітарної держави. Культ особи В. Червенкова. Режим Т. Живкова (кінець 1950-х – 80-і рр.) та його крах. Союз демократичних сил, боротьба соціалістів та опозиції за владу, вибори 1990 р. Внутрішньополітичні проблеми та міжнародне становище Болгарії в 90-х рр.

Утворення Держави словенців, хорватів і сербів наприкінці Першої світової війни. Проголошення Королівства сербів, хорватів і словенців (1 грудня 1918 р.). «Югославське питання» на Паризькій мирній конференції. Конституція і зміцнення внутрішнього й міжнародного становища. Криза парламентаризму в 1922-1928 рр. Монархічний переворот 6 січня 1929 р. та режим особистої влади. Відновлення конституційного правління та політика компромісів в 1930-х рр. Югославія в роки Другої світової війни. Встановлення комуністичної диктатури. Югославсько-радянський конфлікт 1948 р. і його наслідки. Суспільна криза початку 50-х рр., перехід до «робітничого самоврядування» і ліберальних реформ (кінець 50-х – 70-ті рр.). Конституція 1974 р. Режим Й.Тіто. повернення до адміністративних методів управління, криза економічної і політичної системи Югославії у 80-х рр. Загострення національного питання. Події в Косово. Криза державності в Югославії на початку 1990-х рр., розвал СФРЮ, становлення незалежних держав, збройні конфлікти. Республіки Словенія, Хорватія, Македонія, Боснія та Герцеговина і Союзна Республіка Югославія після розпаду Югославської федерації. Міжнаціональна війна і інтернаціоналізація югославської кризи на сучасному етапі. Зусилля міжнародного співтовариства, в т.ч. і України, в досягненні миру на Балканах. Воєнне втручання НАТО в березні 1999 р. та його наслідки.

Країни Азії і Африки в новітній історії Китай. Економічне і політичне становище Китаю наприкінці Першої світової війни. Розвиток робітничого і селянського руху: створення КПК та єдиного національного фронту. Революція 1925/1927 рр. у Китаї: характер, особливості, підсумки. Переворот Чан Кайші, гомінданівський режим. Японська агресія у Маньчжурії і початок антияпонської боротьби. Китай напередодні і у роки Другої світової війни. Громадянська війна 1946-1949 рр., політика щодо неї СРСР та США. Проголошення Китайської Народної республіки. Культ особи Мао Цзедуна і соціально-економічні експерименти: «генеральна лінія», «великий стрибок», «народні комуни», «культурна революція». Китайсько-радянські відносини. Боротьба за владу після

смерті Мао Цзедуна і Чжоу Еньлая. Конституція 1982 р. Курс реформ Ден Сяопіна. Зовнішня політика КНР, тайванська проблема, гонконгське питання. Тибетська проблема.

Японія. Внутрішньополітичний розвиток Японії, агресивна зовнішня політика та фашизація режиму у міжвоєнний період. Японія – союзник фашистської Німеччини у Другій світовій війні. Поразка і капітуляція Японії. Окупаційна політика США в Японії, проведення демократизації та демілітаризації країни. Конституції 1947 р. Сан-Франциський договір. Складові японського «економічного дива» у 1950-60-ті рр. Внутрішня й зовнішня політика урядів ЛДП в 70-80-ті рр. Проблема «північних територій» Сучасне економічне становище та зовнішня політика Японії.

Індія. Національно-визвольний рух в Індії у 1918-1922 рр. М.Ганді. Підйом демократичного і національного руху у 1928-1935 рр. Індія в роки Другої світової війни. Здобуття Індією незалежності, поділ країни на дві держави – Індійський Союз і Пакистан. Конституція Індії 1950 р. Курс Дж.Неру: лівоцентризм у і внутрішній та несприятливий у зовнішній політиці. Політика Індійського національного конгресу в 1960-80-ті рр. І.Ганді. Індो-пакистанські конфлікти. Боротьба ІНК з опозицією і проти сепаратизму. Тамільська проблема. Сучасне становище Індії та її зовнішня політика.

Туреччина. Крах Османської імперії. Кемалійська революція: національно-визвольний рух у Туреччині в 1918-1923 рр. Турецька республіка за правління К.Ататюрка. Принципи кемалізму (тюркізму). Політика етатизму. Туреччина напередодні і в роки Другої світової війни. Особливості післявоєнного розвитку Туреччини: виникнення багатопартійної системи, земельна реформа. Загострення політичної боротьби, воєнні перевороти. Т.Озал. Ліберальні реформи 1980-х рр. Загострення між партійного суперництва в Туреччині у 1990-х рр. Курдська проблема, зростання ісламського фундаменталізму. Зовнішня політика Туреччини.

Країни Південно-Східної Азії. Індокитай та Індонезія у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Серпневі революції 1945 р. в Індокитаї та Індонезії. Створення Демократичної Республіки В'єтнам. Комуністичний режим Хо Ши Міна у В'єтнамі. Проголошення незалежності Республіки Індонезія. Американсько-в'єтнамська війна і утворення Соціалістичної Республіки В'єтнам. Об'єднання В'єтнаму, особливості політичного ладу, економічні реформи. «Червоні кхмери». Кхмерська модель комунізму в Камбоджі. «Камбоджийська проблема» та її вирішення. Філіппіни в роки правління Ф.Маркоса. Сучасне політичне та економічне становище в країнах регіону.

Країни Середнього Сходу. Особливості розвитку країн і народів ісламської цивілізації в умовах ХХ століття. «Ісламський соціалізм», «Ісламський націоналізм», «Ісламський фундаменталізм» як ідеологічні та політичні течії в регіоні. Післявоєнний *Пакистан* – домініон Великобританії. Конституція 1956 р. і проголошення незалежності Пакистану. «Зелена революція» 60-х рр. Вибори 1970 р. і падіння влади військових. Діяльність уряду З.А.Бхутто. Військовий переворот 1977 р. у Пакистані. Політична боротьба в Пакистані у 1990-ті рр. та її зовнішня політика. Монархічний *Афганістан* до і після Другої світової війни. Афгано-пакистанські суперечки з пуштунського питання. Антимонархічний рух в Афганістані, військовий переворот та проголошення Республіки Афганістан (1973 р.).

Конституція 1977 р. Квітневий переворот в Афганістані 1978 р. Громадянська війна в Афганістані, військове втручання СРСР до неї (1979-1989 рр.) та її наслідки.

Рух талібів в Афганістані та встановлення ними контролю над країною наприкінці 1990-х рр. Шахський режим в Ірані до і після Другої світової війни. «Біла революція» 60-х рр. та її наслідки. Ісламська революція в Ірані 1979 р. Аятолла Р.М.Хомейні. Ірано-іракська війна. Скасування англійського протекторату над Кувейтом. Проголошення незалежності Бахрейну та Катару. Здобуття незалежності Іраку (1932 р.). Ліквідація монархії (1958 р.). Військовий переворот 1968 р. в Іраку і встановлення влади Партії арабського соціалістичного відродження. Режим С.Хусейна в Ірані. Агресія проти Кувейту. Операція ООН «Буря в пустелі».

Країни Близького Сходу. Палестинська проблема в ХХ ст. Утворення держави Ізраїль. Арабо-ізраїльські війни. Єгипет у 40-х рр. Єгипет за часів президента Г.А. Насера (1956-1970 рр.). Єгипет у 70-80-х рр. Сирійська Арабська Республіка: набуття незалежності (1946 р.). Сирія за часів президента Х. Асада. Конституція 1973 р. Йорданія за часів правління короля Хусейна Бон Талала (1952-1999 рр.). Ліванська Республіка в 1960-70-х рр. Розвиток монархій Аравійського півострова.

Нові індустріальні країни Сході – Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг, Малайзія, Таїланд: політичний устрій, особливості їх соціально-економічного розвитку в 1970-90-ті рр.

Країни Північної Африки у 60-70-х рр.

Країни Тропічної та Південної Африки. Південно-Африканський Союз, Африканський національний конгрес в міжвоєнний період. «Пробудження» Африки після Другої світової війни. Надання незалежності країнам Тропічної Африки (1950-60-ті рр.). П. Лумумба. Політична боротьба в Південно-Африканській Республіці у 1960-80-х рр. Н.Мандела. Ліквідація системи апартеїду у ПАР. Неоколоніалізм та проблеми сучасного розвитку країн «третього світу».

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ З ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

1. Періодизація історії Стародавнього Єгипту.
2. Грюнвальдська битва та її значення для Європи.
3. Колонізація Африки. Работоргівля.
4. Вавилонське царство. Закони Хаммурапі.
5. Стародавні слов'яни: розселення, суспільний лад, господарська діяльність, культура.
6. Гуситський рух у Чехії XV ст.
7. Персидська держава. Греко-перські війни IV ст. до н.е.
8. Генезис феодалізму в Західній Європі.
9. «Просвітницький абсолютизм» в Австрійській державі. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II.
10. Завойовницькі походи А. Македонського.
11. Хрестові походи: причини, характер, наслідки.
12. Реформи Александра II в Росії.
13. Давньокитайська цивілізація. Конфуціанство.
14. Епоха Відродження: сутність та періодизація.
15. Британська колоніальна система першої половини XX ст.
16. Основні етапи історії Ассирійського царства.
17. Формування Московської централізованої держави (XIII – XV ст.).
18. Становлення радянської тоталітарної системи та сутність сталінізму в СРСР.
19. Поняття «історія античності». Її місце у всесвітній історії.
20. Великі географічні відкриття XV – XVI ст.
21. Розпад колоніальної системи після Другої світової війни: основні етапи та наслідки.
22. Грецькі міста Північного Причорномор'я (VII-IV ст. до н.е.).
23. Європа у період наполеонівських війн.
24. Крах комуністичних режимів у Східній Європі.
25. Культура античної Греції.
26. Річ Посполита: основні етапи історії.
27. Розпад СРСР і утворення нових незалежних держав.
28. Боротьба Риму з Карфагеном: Пунічні війни.
29. Суспільно-політичні перетворення в Туреччині міжвоєнної доби.
30. Карибська криза: сутність та наслідки.
31. Повстання Спартака.
32. Польські повстання в Російській імперії XIX ст.
33. Розрядка міжнародної напруженості 1970-х рр. Гельсінський процес.
34. Громадянські війни в Римі. Гай Юлій Цезар. Падіння Римської республіки.
35. Громадянська війна в США (1861-1865 рр.).
36. Європейський Союз та його роль у сучасному світі.
37. Боротьба за об'єднання Італії. Рісорджименто.
38. Перша російська революція та її наслідки.
39. Економічна криза і «велика депресія» у США 1929-1933 рр. «Новий курс» Ф.Рузвельта.
40. Реформи Петра I в Росії.
41. Перша світова війна: періодизація.
42. США під час президента Р. Рейгана. «Рейганоміка».

43. Столітня війна.
44. Перша імперія у Франції і війни Наполеона І.
45. Франкістська Іспанія (1939-1975): сутність франкізму.
46. Повстання Жакерія у Франції.
47. Об'єднання Німеччини у ХІХ ст. О.Бісмарк.
48. Культ особи Сталіна. Рішення ХХ з'їзду КПРС.
49. Утворення Сполучених Штатів Америки.
50. Балканські війни на початку ХХ ст.
51. Великобританія у Другій світовій війні. У. Черчилль.
52. Народження П'ятої республіки у Франції. Сутність «голізму».
53. Зовнішня політика Б. Хмельницького 1649 – 1657 рр.
54. Суспільно-політичний розвиток Індії у міжвоєнному часі. Махатма Ганді.
55. Особливості суспільно-політичного розвитку в Японії в першій половині ХХ ст.
56. Політика США в Латинській Америці ХІХ ст. Доктрина Монро.
57. Проголошення Китайської Народної Республіки. «Великий стрибок», «культурна революція».
58. Велика Французька буржуазна революція.
59. Більшовицький переворот 1917 р. в Росії та його історичні наслідки.
60. Кубинська революція 1959 р.
61. Сицилійське норманське королівство.
62. «Просвітницький абсолютизм» Катерини ІІ.
63. «Празька весна» 1968 року. Радянська інтервенція в ЧССР.
64. Версальсько-Вашингтонська система і післявоєнний устрій Європи.
65. Друга світова війна (1939-1945): періодизація.
66. Криза та демонтаж тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи наприкінці ХХ ст.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Незадовільно	Не має чітких уявлень про історичний процес, не здатний займатися науково-дослідною роботою
Задовільно	Розуміє причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями, орієнтується у фактичному матеріалі з несуттєвими помилками, здатний займатися науково-дослідною роботою.
Добре	Розуміє сутність історичного процесу, орієнтується у фактичному матеріалі, вміє аналізувати історичні явища і робити аргументовані висновки, здатний займатися науково-дослідною роботою.
Відмінно	Знання є системними, чітко розуміє сутність історичного процесу, вільно орієнтується у фактичному матеріалі, здатен займатися науково-дослідною роботою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Всесвітня історія: навч. посіб. / Б.М. Гончар та ін. – К.: Знання, 2011.
2. Випер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций. – М., 1996.
3. Грушевський М.С. Всесвітня історія у короткому огляді: У 6 ч. – К., 1996.
4. Даниленко В.М. Всесвітня історія. Хронологія основних подій. – К., 1997.
5. Дворецкая И.А. Западная Европа V-IX вв.: раннее средневековье: Учеб.пособие. – М., 1990.
6. История Древнего Востока. – М., 1983-1988.
7. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1918-1945 / Под ред. Е.Ф. Язькова: Учебн. – М., 1989.
8. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1945-1990 гг. / Под ред. Е.Ф. Язькова: Учебн. – М., 1993.
9. Історія південних і західних слов'ян: Підручник. – К., 1987.
10. История России (Россия в мировой цивилизации): Учебн. пособие. – М., 1997.
11. Історія світової культури: Навч. посібник. – К., 1994.
12. Історія стародавнього світу: У 2 ч. – К., 1972.
13. Крижанівський О.П. Історія стародавнього Сходу. – К., 1996.
14. Новая история стран Европы и Америки / Под ред. А.В. Адо. – М., 1986.
15. Хрестоматия по истории Древнего мира / Под ред. В.П. Боруховича. – Саратов, 1989.
16. Хрестоматия по новой истории: В 3 т. / Под ред. А.А. Губера и А.В. Ефимова. – М., 1963-1965.
17. Хрестоматия по новейшей истории: В 3 т. – М., 1960-1961.
18. Историография новой и новейшей истории стран Европы и Америки / Под ред. А.В. Адо и др. – М., 1997.